

Patricija Droblytė-Dainė

TIKRUMO PAIEŠKOS
IR GYVENIMAS
ŠIRDIMI

Patricija Droblytė-Dainė

TIKRUMO PAIEŠKOS
IR GYVENIMAS
ŠIRDIMI

2023 VILNIUS

*Pirmame viršelio puslapyje panaudoto piešinio autorius –
Luisas Felipė Moreira.*

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo
bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

ISBN 978-609-8219-61-6

© Patricija Droblytė-Dainė, 2023
© Žuvėdra, 2023

TURINYS

<i>Ivadas</i>	9
TIKĖJIMAS TIESA IR GYVENIMAS ŠIRDIMI	15
<i>Nepriekaištingos filosofijos galimybė</i>	20
<i>Absoliuti tiesa</i>	22
PRASMĖS PAIEŠKOS JAUSMŲ KELIAIS	27
<i>Savitiksliai jausmai ir jausmai tarpininkai</i>	28
<i>Subjektyvumo ir tikrovės sąveika</i>	31
<i>Subjektyvaus proceso jausminis pagrindas</i>	33
<i>Jausmo pirmtakas – suvokimas</i>	34
POLINKIS JAUSTIS TEISIAM IR ŽMOGAUS PARADOKSAS	38
<i>Teisus nepaisant nieko</i>	38
<i>Minties pasaitas</i>	41
<i>Apskaičiavimas ir išskaičiavimas</i>	45
<i>Vidujybė kaip žmogaus paradokso šaltinis</i>	49
ŽMOGUS BE SAVYBIŲ	55
VIDUJYBĖS PAKOPOMIS	62
<i>Vidujybės sluoksniai</i>	62
<i>Kas yra tikra?</i>	65
<i>Vidujybės tikrumo klausimas</i>	69
<i>Intuicijos galia</i>	71
AKISTATOJE SU PASAULIU	79
<i>Veidrodis ir tikrovė</i>	80
<i>Sąmonė kaip tikrovės veidrodis</i>	83
<i>Veidrodinės sąmonės plėtotė</i>	88
<i>Atsiskyrimas ir susvetimėjimas</i>	95
<i>Vidinio tikrumo praradimas</i>	100

TAPSMAS PER PRARADIMĄ IR AKIMIRKOS DOVANĄ	104
<i>Ant tikrovės smaigalio</i>	104
<i>Perkeičianti praradimo galia</i>	109
<i>Kančios prasmė</i>	111
<i>Prasiveržti pro akimirkos skylutę</i>	112
Į TIKRUMĄ PER VIDINĖS LAISVĖS PLĖTOTĘ	118
<i>Nesutaikomi prieštaravimai</i>	118
<i>Pasilikti prie tikrumo</i>	122
<i>Interpretuoti ar būti interpretuojamam?</i>	125
<i>Tikrumo pakopomis</i>	129
<i>Toliau už faktus</i>	135
AKIMIRKOS APREIŠKIMAS ARBA AKISTATA SU VEIDRODŽIU	139
<i>Atsiverti akimirakai</i>	140
<i>Perkeičianti „trečiojo“ galia</i>	143
<i>Gyvenimas ties pertrūkiu</i>	147
<i>Kitas kaip tikrovės pertrūkio vieta</i>	152
<i>Sulaikyti akimirką</i>	156
MANO IR KITO ŽAIDIMAI PATAMSYJE	159
<i>Atsakomybės ribos</i>	160
<i>Pasiduoti pagundai?</i>	164
<i>Slėpynės šviesotamsoje</i>	168
APIE MEILĘ IR JOS KITĄ	171
<i>Atsiskyre sienomis</i>	171
<i>Netikras „aš“</i>	173
<i>Pasilikti prie tikrumo</i>	175
<i>Meilė ir kančia</i>	179
<i>Mylėti sąmoningai</i>	181
<i>Meilė ir jos Kitas</i>	184
<i>[Ne]laisvi mylėti</i>	187

LIBIDO DOMINANDI ARBA TROŠKIMAS DOMINUOTI	191
<i>Be ribų arba godumas galiai</i>	191
<i>Išsaugoti karūną</i>	194
<i>Bendrystės mirtis</i>	197
<i>Pasisavinti kitą</i>	200
DARNA IR NEDARNA	206
ŽMOGAUS GYVENIMO KOMEDIJA	
NEBYLIOJO KINO RITMU	216

Ivadas

Mielas skaitytojau, dėkui, kad paėmei į rankas šią knygą. Tai yra tekstų, parašytų per kelias dešimtis metų, rinkinys. Medžiagos kūrybai suteikė pats gyvenimas, o filosofinis išsilavinimas ir daugelį metų šli-fuoti minties tikslinimo bei skaidrinimo įgūdžiai padėjo nagrinėti jo reiškinius su deramu preciziškumu, atsižvelgiant į visą suvokiamą jų sudėtingumą bei nevienareikšmiškumą.

Apskritai rašyti paskatino poreikis padėti pačiai sau nesugniužti susidūrus su sudėtingomis gyvenimo aplinkybėmis, kurias psichologai kartais vadina „ribinėmis“. Tai yra ir gyvos patirties liudijimas, ir bandymas jungtinėmis širdies ir proto pastangomis susivokti sudėtingame gyvenimo žaidime, įminti jo mįsles bei peršviesti tamsius žmogaus sielos užkaborius, taip pat ir savo. Visada maniau, kad jei jau leidi sau kritiškai vertinti kitus, tą patį kritikos žibintą turi atgręžti ir į save – ir nekrūpčioti nuo pamatyto vaizdo. Taip pat glumino galios žaidimai ir nedovanotinas žmogaus subjektyvumas, kuriame vienintelis teisus žaidėjas yra „aš“. Subjektyvumas nuodija orą dalinėmis tiesomis, skaido tikrovę užuot tiesęs tiltus ir nuseja gyvenimo kelią sudužusių širdžių šukėmis. O tiesa – ne tas dalykas, kurį galima sugriebti ir išnagrinėti iki galo. Veikiau tai yra procesas – nuolatinis judėjimas šviesos link, pastangos išskaidrinti tikrovę tiek, kiek leidžia suvokimo galios. Žmogiškųjų galių viršyti neįstengiamo, todėl kiekvienas esame ipareigoti ne tik dirbti tą vidinės archeologijos darbą, bet ir pripažinti, kad mūsų piešiamas tikrovės

piešinys gali būti nepilnas, iškreiptas asmens subjektyvumo, charakterio ypatybių ar tiesiog ribotos patirties vienoje ar kitoje srityje. Nė vienas negalime sugriebti visos tikrovės, nebent tik sąžiningai paliudyti tai, ką esame giliai širdyje išgyvenę bei atskleisti tų išgyvenimų pobūdį. Nuo-
latinė nuožmi savityra padeda išvengti nuklydimo į puikybę ir teisu-
liškumą, o sykiu – išvengti didesnių žmogiškųjų klaidų vertinant kitus.

Dėl tos pačios priežasties nemanau, kad galima pateikti galutinius atsakymus į „amžinus“ gyvenimo klausimus. Kritisė savirefleksija kaip koks etinis moderatorius ir vidinis stabdys neleidžia žongliruoti esmės žyminciomis sąvokomis neprisiimant asmeninės atsakomybės ir skatina rinktis kalbėjimą pirmuoju asmeniu. Kalbu nuo savęs, kad aiškiai ir atsakingai įribinčiau savo kaip autorės žodžius ir mąstymo perspektyvą, parodyčiau, kad mano piešiamas tikrovės piešinys žymi tikrovės suvoki-
mo formą, o ne tikrovę virš formų. Įribintą, o ne beribę tikrovę. Sykiu tai nereikia, kad mąstau tik formas ar baigtinius dalykus. Tiesiog šitaip prisiimu atsakomybę už savo baigtinumą, kuris neišvengiamai suteikia formą ir ribas procesui, įkvėptam amžinojo prado manyje, siekiančio įveikti bet kokius apribojimus ir realizuoti visišką laisvę. Suvokimas prasifiltruoja pro mano daugiasluoksnę esybę ir įgauna tam tikrą pavi-
dalą.

Kita vertus, aš abstrahuojuosi nuo asmeninės patirties, antraip ne-
galėčiau jos apibendrinti ir nieko reikšmingo apie ją nepasakyčiau. Ta-
čiau išipareigoju tyrinėti ją su mokslininkui būdingu tikslumu, nieko
neišleisdama iš akių ir nepriimdama kiekvieno subjektyvaus potyrio ar
minties už gryną pinigą, siekdama nustatyti giluminius jų šaltinius bei
sąryšius ir kritiškai juos nagrinėdama.

Jei kalbu nuo savęs, tai negaliu įsivaizduoti, kad skelbiu galutinę
tiesą ar žinau atsakymus į pamatinius klausimus. Apie tiesą ar tiesas
nekalbu – teoriniams samprotavimams apie tikrovę priešpastatau jau-
triai patiriamą tikrovę. Todėl kalbu apie tikrumą kaip apie tam tikrą
patyrimo ribą, kaip tašką, kuriame mano širdis jautriausiai atsiveria
supančiai aplinkai, o mano subjektyviojo „aš“, kurio iki galo vis vien

negaliu suvokti ir suvaldyti, įtaka – minimali. Jautrumo aspektas, kurį pavadinčiau atjaučiančiu santykiu su aplinka ir su konkrečiu kitu, mano galva, yra labai svarbus. Kartais tenka išgirsti sakant: „aš esu labai jautrus“, bet patyrus santykį su tuo asmeniu gali paaiškėti, kad tas jautrumas kaip specifinė jo nervų sistemos ypatybė slepia siaubingą egoizmą, kurio pamate – subjektyvios baimės, nesugebėjimas užmegzti ryšį, savo naudai tikrovę iškreipiantis šališkumas... Štai kodėl net ir šiuo atveju, kalbant apie jautrumą ir jautrų santykį su aplinka, taip svarbu siekti objektyvumo. Būtina pasitelkti kritinę savirefleksiją ir stengtis ištaisyti tikrovę savo naudai iškraipančias, nors paprastai neįsisąmonintas, nuostatas, kad galėčiau kuo veiksmingiau tirpdyti sienas, skiriančias mane nuo supančio pasaulio ir leisti jam mane persmelkti kaip savo pačios dalį.

Mane labiau domina savityra ir apskritai žmogaus dvasinio pasaulio, kurį vadinu „vidujybe“, tyrinėjimai. Daugybę kartų gyvenime patyrusi skausmingas išorinės asmenybės ir vidinio žmogaus akistatas ir net „smurtinius“ susirėmimus jaučiau žūtbutinį poreikį apginti pastarąjį kaip tikrumo ir autoriteto šaltinį, kaip žmogaus esybės pamatą, kurio atžvilgiu išorinė asmenybė tėra projekcija ar antstatas – priklausomai nuo santykio su pamatu. Savyje turėjau įveikti ne vieną „priešą“ – pirmiausia siekdama patvirtinti ir pačiai sau įrodyti, kad kai kurie slėpiningos žmogaus prigimties aspektai, nors ir nėra įrodomi mokslinio argumentavimo priemonėmis, yra gyvybiškai svarbūs ir sudaro gyvenimo pamatą, todėl jais galima remtis kaip pagrindu teoriniams svarstymams, kurie tik iš paviršiaus atrodo spekuliatyvūs. Tačiau jų šaknys perskverbia žmogaus esybę ir pasiekia pačią jos šerdį.

Negaliu ir nematau prasmės įrodinėti vidujybės ar dvasinio pasaulio tikrumo, nes tai yra patiriamas dalykas, kurio atžvilgiu racionalus mąstymas ir kalba tėra išoriniai gebėjimai ir priemonės. Jų galios užčiuopti ir perteikti tuos dalykus – ribotos. Tai yra gyvenimo slėpinys, kuris išsiskleidžia per daugelį metų kaip mistinis rožės žiedas, simbolizuojantis pilnatvę patiriančią žmogaus esybę. Todėl galiu tik patvirtinti jo tikru-

ma kaip faktą [t. y. kaip kažką neabejotinai tikrą] ir apmąstyti kaip patiriamą tikrovę, kaip svarbiausią dalyką žmoguje, suteikiantį tikrovės vertinimo ir sprendimų priėmimo matą, kaip kažką, kuo reikėtų pasitikėti ir kliautis.

Vidujybę galima įvardinti kaip dvasinį pradą, dvasinę sielą ir pan., nors šias ar panašias sąvokas retai vartoju, nes vengiu įžengti į dvasinių ar religinių mokslų sritį ir prisiimti atsakomybę už vartojamas sąvokas kaip „ekspertė“. Mano tikslas – ne tas. Siekiu likti kuo arčiau aktualiai patiriamos tikrovės, pasidalinti išgyventa patirtimi ir apmąstyti jos dėka mane aplankiusias išvalgas. Taip pat – pakviesti tave brandinti savyje tikrovę, kad ir kaip savitai tai skambėtų. Tikiu, kad patirtis kaip kažkas, su kuo susiduriame iš išorės – tai ne patyrimo riba. Patirtis tęsiasi po susidūrimo su [išorine] tikrove mūsų vidujybėje, jai stengiantis pažinti pačiai save ir suteikti šiam savižinos procesui objektyvumo.

Brandindama tikrovę savyje aš įveikiu nuopuolio būseną, kurios pagrindas – netikėjimas, kai pasiduodu išorinio pasaulio realijoms ir leidžiu jų svoriui mane prislėgti. Kai mano mintys ir jausmai praranda skraidymo įgūdžius ir nebetiki galimybe pakilti [o sykiu ir mane iškelti] į aukštumas, sakau, kad mane aplankė sielos žiema. Mano pasaulis susitraukia, medžiai numeta lapus ir niekas nebeteikia džiaugsmo. Tos mintys ir jausmai kaip jų sekmuo atšaldo mano vidinio pasaulio mikroklimatą taip, kad visa, kas gyva, nunyksta. Netikėjimo būseną įtraukia mane visą. Tačiau negaliu ilgai joje išbūti. Kartais užtenka nedidelio postūmio ir, regis, viskas aplinkui sužaliuoja. Tikėjimas daro gyvenimą vešlų. Jis iškelia sielą į padanges, o ten jau viskas tampa įmanoma. Nedidelis vidinis pokytis perkeičia ir supančią tikrovę. Vyksta stebuklai ir pildosi pačios drąsiausios svajos. Todėl kaip žemdirbys turiu nuolat purenti savo sielos dirvožemį, kad jis taptų svetingas gyvybės sėklai, kuri į jį įkris.

Taigi užuot stengusis pateikti galutinius atsakymus į klausimus kviečiu skaitytoją kartu ieškoti tikrumo ir pateikiu tam tikrą pavyzdį, kaip galima jo ieškoti. Tų paieškų eigoje pamažu galėtų atsiskleisti ir atsa-

kymai į rūpimus klausimus. Aš, šios knygos autorė, tegaliu būti dialogo partnerė, palydėtoja ir įkvėpėja žengti žingsnį savęsp. Tačiau į tavo širdį veriantį ir protą drebinantį klausimą negaliu atsakyti už tave. Joks „tikrumas“ iš šalies tavo širdies nepatenkins ir nenuramins. Tačiau tavo širdžiai reikia draugijos ir pagalbos. Kad ji atsivertų, jai būtinas įkvėpimas. Taip pat reikia išvalgų, kurios išiebtų širdies žibintą ir padėtų atpažinti savo patirtį svetimo teksto eilutėse. Kai širdies žibintas įsižiebs pakankamai ryškiai, jis pats sau taps kelrodžiu.

Mane, kaip tikriausiai ir tave, daugybę kartų yra įkvėpusios ir peno savos patirties apmąstymams suteikusios knygos. Dialogas su knyga ir netiesiogiai – jos autoriumi visada reikšmingas, nes padeda atpažinti save, savo patirtį, susivokti „skaudamoje“ temoje ir pačiam judėti savi-vokos keliu.

Autorė

TIKĖJIMAS TIESA IR GYVENIMAS ŠIRDIMI

„Tiesos atradimas susijęs su grįžimu į save kaip į namus – t. y. į tą savasties dalį, kurios nepasiekia nerimas. Čia vyrauja ramybė, kurią sudrumsti – pozityviaja prasme – gali tik nuostaba, atriedanti iki jos su kiekviena įsitikinimo banga.“

Mums tiesa reikalinga kaip oras. Tiesa – dalykas, teikiantis tikrumo jausmą. Tai gali būti įsitikinimų apie tikrovę sistema, įvedanti ir palaikanti tam tikrą tvarką mūsų sąmonėje, o sykiu sauganti ją nuo visa niokojančio chaoso. Daugybė tiesų yra savaimė suprantamos. Tai tiesos apie materialaus pasaulio tvarką, žmonių bendrabūvio sąlygas.

Kai tiesa ima skilti, dalytis – kitaip tariant, tolti nuo pradinio tikrumo, tuomet atsiranda poreikis primesti savo tiesą kitam ar kovoti su svetima tiesa.

Keista girdėti, kai vienas tiesos ieškotojas sako kitam: „Mūsų paradigmos radikaliai skiriasi“. Tarytumei tarp mūsų žiojėtų neįveikiamos prarajos. Šiaip jau tokį pasakymą galima vertinti kaip atitolimo nuo tiesos diagnozę. Jei mano tiesa [galbūt net man pačiai netikėtai] plykstelė priešišku kitokiam tikrovės suvokimo modeliui kito mano gyvenimo pakeleivio galvoje, galiu pagrįstai įtarti, kad joje esama netiesos priemaišų. Jau pats priešpriešinimo faktas sufleruoja, kad pilnos tiesos nesugriebėm. Juk čia kalbame ne apie tokio tipo tiesos modelius, kurie visai objektyviai gali skirtis – požiūrį į materialaus pasaulio reiškinius, kokius nors techninių problemų sprendimo būdus ir pan. Skirtumai šioje plotmėje visai suprantami. Mūsų patirtis ir sukauptos žinios – teorinės ir praktinės – nuteikia vienokiam arba kitokiam požiūriui į tai, kaip turėtų būti tvarkomas pasaulis ar tam tikros mus dominančios sritys. Tai vadinama daliniu žinojimu ir dalinėmis tiesomis. Bet net ir čia pasirengimas ginti savo tiesą kaip aukščiausią ir

priešiškumas kitokiam požiūriui nėra išmintingiausia pozicija. Net ir čia „dalinumas“ nėra galutinė tiesa. Nepilna tiesa yra tokia, kurią aš daugiau „reprezentuoju“ nei įkūniuju. Ieškau tiesos filologinėse tekstų subtilybėse. Filologinė arba nominalistinė tiesos samprata sufleruoja: „Jei gerai įvaldžiau diskursą apie tiesą, vadinasi, įvaldžiau ir tiesą“. Tarytumei tiesa būtų „geri pamokymai“... Gerus pamokymus kiekvienas supranta pagal savo pagedimo laipsnį.

Mes dažnai darome vieną psichologinę klaidą – pakylėjame tiesą į abstrakcijos lygmenį, o prireikus įrodyti, kad ji slypi būtent ten – į pagalbą pasitelkiame prasčiausių savo būdo bruožų arsenalą. Taip nutinka, kai tiesos šaltinio ieškome kitapus savęs, o vidinį patyrimą subordinuojame interpretacijai iš šalies. Vos tik mano dėmesys nuslysta kur nors į šalį ir jį pasiglemžia tiesos koncepcija, „tiesa“ man tampa veikiau tikėjimo nei išgyvenimo objektu. O tikėjimą, suformuotą iš-orinio šaltinio poveikio, reikia ginti – kaip, beje, ir kiekvieną dalyką, kurį jaučiuosi „turinti“.

Norint kažką ginti, tenka griebtis ginklų. Ginklas iš esmės – žudymo įrankis, nors gali būti naudojamas ir kaip atgrasymo ar įbauginimo priemonė. Tačiau prireikus juo galima ir ką nors nudobti. Kovodami proto lygmenyje pasitelkiame kalbines strėles. „Žodis žudo“ – tikra tiesa. Žodžiu galima sužeisti ir palaužti nebudrų priešininką. Šiaip ar taip, žodinės strėlės sminga į snaudžiančią – neapsaugotą – mūsų sielos dalį. Jei skausmingai reaguoji į žodžius, vadinasi, jie turi man galią. Tiksliau, jie pataiko į mano silpnašias vietas. Kartūs žodžiai man gali sukelti daug įvairių jausmų – nuo gėdos iki pykčio. Tačiau visų šių reakcijų pamate slypi kažkoks silpnumas. Gal geriau tiktų sakyti – tamsumas? Ūmi reakcija į priešininko žodžius mane pačią paverčia agresore. Iš pirmo žvilgsnio agresoriaus silpnu nepavadinsi. Tačiau agresija kuria man niūrią vidinę tikrovę. Kaskart, kai užstringu ties priešišku kito asmens atžvilgiu, mano sieloje atsiranda tamsi dėmė, kurią nuo tol aš savyje imu nešiotis. Tai savotiški spąstai, kuriuos paspendžiu pati sau. Tamsi dėmė – tai dvasinės tuštumos erdvė. Kol aš tikiu priežastimi, sukėlusia man priešiškuumą – tiksliau, nesąmoningai

priskiriu jai objektyvią galią mane paveikti, – tol dėmės nepanaikinsiu ir tol pozityvi jėga iš gyvybingosios mano esybės dalies negalės į ją prasiskverbti. Šitaip ilgainiui ji mane susilpnins.

Tiesa nėra kažkur toli – ten, įmantrių tekstų puslapiuose ar pinks klaus diskurso vingrybėse. Ji yra čia pat, mumyse ir tarp mūsų. Nes tiesa – tai ne idėja, o pats gyvenimas, pati būtis. Tiesa – ne sąvoka, nors apie ją ir galima kalbėti sąvokomis. Apskritai kalbėti galima apie viską, kas sudaro mūsų patyrimo turinį, bet tai nereikia, kad aptarimo objektas mums dėl to tampa aiškus. Yra dalykų, kurie tegali būti suvokti kaip sąvokos, nes jų nėra mūsų patyrimo lauke.

Šiaip ar taip, kai mąstome apie tiesą ar ginčijamės dėl jos pavidalo, visada turime galvoje tam tikrą pirmą pradę būseną kaip visa ko pagrindą. Jei ginčijuosi su kuo nors dėl to, kaip ji turėtų atrodyti, vadinausi, savo nuojautą ar įžvalgą laikau pranašesne. Mat ji neinkorporuoja tos, kurią gina mano priešininkas.

Bet kodėl gi aš su juo apskritai ginčijuosi? Kodėl man svarbu įrodyti savo tiesą? Ginčą visada kursto kokia nors aistra, tebūnie tai aistra tiesai kaip tokiai. Iš esmės ginčytis nėra blogai, nes ginčo metu vyksta savotiška tikrovės kūryba, kuri sykiu yra artėjimas prie branduolio, prie esmės. Tačiau jeigu ginčijuosi dėl tikrovės pamatų, akivaizdu, kad pati prie jų dar iki galo neprisikasiau. Nes ginčas – tegu tai bus ir itin rafinuotas disputas – visuminio vaizdo neapėpia. Jeigu aprėptų, ginčas negalėtų išipliekti, nes niekam nekiltų poreikis „tempti paklodę“ į savo pusę – tai yra įrodinėti aplinkiniams savo tiesų. Kol mūsų protus veikia dalinės tiesos, tol mus valdo ir aistra įrodinėti savo. Ir atvirkščiai, kai kuo nors įsitikrinu, man dingsta poreikis dėl to ginčytis. Todėl, kad įsitikrinimas – ne samprotavimo proceso rezultatas. Tiksliau sakant, samprotavimo nepakanka tikrumui pasiekti. Įsitikrinimas – tai patyrimas, kurį galima apibūdinti kaip galutinį nusiramimą tam tikros temos ar objekto atžvilgiu, kai rūpimas klausimas pasiekia mano sielos dugną ir pažadina joje pirmą pradę džiaugsmą, o šio patyrimo paveikta siela išsiplečia, tarytum susigražinusi kažkokią svarbią savo dalį. Kiekvienas tikras suvokimas visų pirma yra dvasinis patyrimas.

Kol ieškau atsakymo į klausimą, kuris man egzistenciškai svarbus, tol nerandu ramybės, tarytum kažkoks nematomas apvalkalas lyg šarvai būtų įkalinęs mano sielą ir neleistų prasiveržti. Štai tokioje būsenoje gimsta aistringos diskusijos. Įdomu pastebėti, kad įkalinta šiuo atveju esti ne visa siela, o tik jos dalis. Laisvoji dalis suteikia jėgos likusiai daliai grumtis už laisvę, todėl ši ir grumiasi „aistringai“.

Jeigu kas nuoširdžiai pasidomės, aš pamėginsiu nusakyti savo patyrimą, pasidalinsiu savo atradimais su džiaugsmu, bet nė už ką nesistengsiu užgožti kito savo atrasta tiesa. Nes ne prievarta tiesos atrandamos. Tiesos atradimas susijęs su grįžimu į save kaip į namus – t. y. į tą savasties dalį, kurios nepasiekia nerimas. Čia vyrauja ramybė, kurią sudrumsti – pozityviaja prasme – gali tik nuostaba, atriedanti iki jos su kiekviena įsitikrinimo banga.

Filosofinis požiūris negali atverti tikrovės pamatų, bet gali tapti tiltu – savotiška susisiektimo priemone tik tol, kol yra kur riedėti – kol dar yra koks nors atstumas. Taigi filosofavimas tėra artėjimas, o ne galutinumas. Tai nuolatinis minties tikslinimas, savotiška mąstymo higiena, tačiau galutinės tikrovės atžvilgiu filosofija visada liks filologijos vietoje. Žinoma, tai nereiškia, kad filosofija su pamatiniais dalykais nesusisiektų – anaipatol, ji padeda išgryninti tų dalykų suvokimą. Tačiau be patyrimo medžiagos ji tampa bejėgė, o jeigu atkakliai laikosi savo, nesiremama kažkuo daugiau nei ji pati – dargi klaidinanti. Ginčydamiesi dėl galutinės tiesos statuso filosofai tampa filologais, nes jie pastato vežėčias priešais arklį. Jei tik užmirštu ar užmerkiu akis prieš savo tikrąją padėtį, iš filosofės virstu filologe. Tikras filosofavimas negali būti ginčas, jei pastarąjį suprasime kaip konfliktinį protų susirėmimą. Kai mano protas įsiaistrina, jis tučtuojau praranda ryšį su savastimi ir nuklysta į lankas ar, kitaip tariant, atsiskiria nuo tikrovės ir pradeda prieš ją maištauti.

Taigi kas yra tikras filosofavimas? Jei filosofavimą suprasime kaip judėjimą pamatinio tikrumo link, tai sėkmingai šio proceso raidai bus naudinga visa, kas didins tikrumą ar, tiksliau – tikrumo suvokimą. Kiekviena sąmonė į bendrą paiešką atsineša po savo dalį. Mes nega-

lētume filosofuoti, jei būtume iki ausų paskendę tamsoje. Jeigu taip būtų, apie suvokimo plėtotę nebūtų nė kalbos. Tuomet tik judėtume ratais aplink savo ašį be galimybės išsiveržti į kitą sąmonės plotmę. Tad jeigu tiesa mums abiems egzistenciškai rūpi, vadinasi, sąmonės šviesos esama abejose „barikadu“ pusėse. Tik nežinia, kaip ją pasverti. Man gali atrodyti, kad aš išmanau daugiau už savo oponentą. Galbūt taip ir yra, o galbūt ir ne. Visgi ne tiek svarbi lyginamoji suvokimo vertė, kiek mano pačios santykis su tuo, kas suvokta. Taigi norėdama įsitikinti suvokto dalyko tikrumu, turiu kreipti dėmesį ne į kito žodžių turinį ir formą, o į savo pačios santykį su aptariamu objektu bei reakciją į tai, kas sakoma. Ką nors tikrai suvokiu tuomet, kai suvokimas persmelkia mane visą – iki pat tamsiausių mano esybės užkaborių. Jeigu jaučiu, kad manyje liko neapšviestų vietų, vadinasi, jis dar nepilnas. O mano prieššikumas tam, kas sakoma, ir polinkis kovoti žodžiais kaip tik ir gimsta tose vietose.

Visai kas kita, jei į tiesos paieškų kelią stoju su entuziazmu. Entuziazmas – tai sielos kibirkštis – džiaugsmingo įkvėpimo sėkla. Jei nesutinka kliūčių ir gauna palaikymą, jis energingai plečiasi po visą mano esybės plotą, apimdamas vis naujus regionus. Entuziazmas gali atverti tokias mano vidinio pasaulio erdves, apie kurias nė nesapnavau. Apimta entuziazmo aš auginu savo suvokimo galią, nes joje, taip pat kaip sėkloje, glūdi visos plėtotės galimybės nuo pat pradžių.

Lygiai tas pats pasakytina ir apie tiesos paieškas bendromis pastangomis. Vaisingas dialogas gimsta tik iš abipusio entuziazmo – tyro nusiteikimo tikslo atžvilgiu. Mano širdyje neturi likti kliūčių atvirumui. Mudviejų su partneriu entuziazmas kursto vienas kitą ir mes atsiduriame viename sąmonės lauke. Čia nebelieka kokybinių skirtumų tarp mūsų dalyvavimo formų. Nėra taip, kad vienas lieja pagiežą, o kitas tuo tarpu dalinasi tyru pažinimo džiaugsmu. Ne, toks toki skatina. Tai reiškia, kad mumyse sąveikauja vienodi elementai ir kuria bendrą tikrovę. Priešybės neranda bendros kalbos – jos leidžia į pasaulį skirtingas tiesas. Šiuo atveju suvokimo galią mes brandiname drauge – bendromis pastangomis. Kiekvienoje iš tų sėklų slypi potencialas,

siekiantis visatos ribą. Taigi tiesos daigas iš įkvėpimo sėklos skverbiasi į sąmonės paviršių per šiuos du intakus – mano ir tavo. Mūsų bendras praregėjimas kaip šio proceso rezultatas – tegu tai bus tik viena iš daugelio tarpinių stotelių pakeliui į nedalomą tiesą – mus suvienija kur kas giliau nei intelektualus sutarimas dėl idėjų. Tarp mūsų atsiranda gyvybingas bendrystės tiltas, kuriuo drauge galime keliauti be galo. Tai kažkas daugiau nei „santykiai“, jei šią sąvoką suprasime kaip baigtinių esybių sąveiką, sudarytą iš simpatijų ir antipatijų, konfliktų ir kompromisų. Pastaroji apima visą spektrą santykių galimybių, bet sklaidosi kažkur paviršiuje ir neužkabina sėklos, kuri bręsta pati ir skatina brenimą kituose. Šią sąveikos formą galima pavadinti „santykiais“ tik su išlyga, nes ne santykiniai dalykai mus sieja. Santykiuose mes tarytum trypčiojame nuo vienos kojos ant kitos, nes esame veikiami vienas kito reakcijų tai iš palankiosios, tai iš priešiškosios esybės dalies. Santykiai pagrįsti sielos nuotaikų kaita, todėl vargiai gali išvesti mus į kokybiškai naują bendravimo lygmenį. Taip, būtent bendravimo. Ši sąvoka kur kas labiau tinka nusakyti tokiai „santykių“ formai, kuri turi abipusiai brandinančią ir kuriančią galią. Šiuo atveju tarp mūsų sąveikauja ne priešiški elementai, o giminingi, kurie gali skirtis tik laipsniu. Vienus dalykus aš geriau suvokiu, kitus – tu, bet dviese mes padedame vienas kitam pasiekti suvokimo lygsvarą. Mes dalinamės šviesa, kuri yra nutrūkstama tiesos gradacija.

Taigi jei tiesa aprėpia tave ir mane ir netgi mūsų amžinus santykius, tai ji turi būti vientiša – jos branduolyje negali būti konflikto. Kai kas nors bando įteigti man savo tiesas iš aukšto arba įbrukti kontrabanda, galiu būti tikra – tuokart jis su tiesa prasilenkia.

Nepriekaištingos filosofijos galimybė

Kartais tenka išgirsti sakant: „Mūsų filosofija – nepriekaištinga.“ Ką tai reiškia? Nepriekaištinga logiškai? Galimas daiktas. Tačiau tai nereiškia, kad ji tapati tiesai arba būčiai kaip tokiai.